

מראי מקומות- גיטין ג'

כנגד חזקת כשרות, לומר דהשטר מזויף, אבל בשלא לשמה לא שייך זה, וא"כ שפיר אמרי' דערעורו מהני אף שהוא רק חד. ומה דלא אמרי' כל מקום, כ' משום דלא אמרי' הכי אלא היכא שיש סברא להאמין העד הראשון, כמו בסוטה דאיכא רגלים לדבר, או בע"א שמת בעלה, דמלתא דעבידא לגלויי הוא, אלא דנשאר בקו' מהא דאמרי' כן גם בעגלה ערופה, דשם לא שייך סברא זו. ולפי דבריהם, יוצא דדברי רש"י הם רק לפי הגמ' דאתי בשי' רבה, אבל להגמ' לקמן דשו"ט בשי' רבא, והוא בענין זיוף, בזה שפיר אמרי' דהבעל יהי' נאמן משום שהוא בעל דבר. אבל בתוס' רי"ד (נדפס על הגליון) כ' גם בדברא דאוקי חד להדי חד, וצ"ע.

(ב) מעיקרא מידק דייק ולא אתי לאורעי נפשי- הק' הרשב"א, א"כ היכא דאתיוה בי תרי, למה צריכין לומר בפ"נ, הא ודאי כיון דיהבי לתרי לא אתי לאורעי נפשי, ות' דיכול לומר דמעיקרא לא דייק ולא הי' בקי בלשמה. ועכ"פ נראה מדברי הרשב"א דהבין ד"לא אתי לאורעי נפשי" אבעל קאי. אולם ע' במהרש"ל דמפרש בדברי רש"י ותוס' (ד"ה הכא בפני) דס"ל דלא אתי וכו' אשליח קאי.

(ג) כדר"ל, דאמר ר"ל עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה, וכו'- הק' הריטב"א, הא מה שנחשב כנחקרה, זהו רק היכא שאנו יודעים שזהו חתימתן, אז י"ל דאינם יכולים לומר דשקרנים הם, אבל כל זמן שאיננו יודעים שאלו הם חתימתם, א"כ מהכ"ת שיש שטר לפנינו בכלל, בכדי שיהיו אנו יכולים לומר נחקרה. ולכן פי' דמר"ל נראה דאלימא מלתא דשטרא, וליכא למיחש למיחתם שיקרא בשטרא. וא"כ, כיון שאיננו חוששים לזה, שוב פשוט דקיום שטרות אינו אלא דרבנן.

(ד) נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד- פרש"י, דלא חציף איניש לזיופי. והק' הקובץ שעורים (ב"ב תק"צ), א"כ אין לזה אלא כח אנן סהדי ואין לזה כח עדות. וביאר, דדין השטר הוא שלא לחוש שמא הי' מזויף,

(א) האי קולא הוא, חומרא הוא, דאי מצרכת לי' תרי וכו'- פרש"י, דהשתא דאין כאן אלא חד, השתא אתי ומערער, ואוקי חד לבהדי חד. והק' הפני יהושע, מי הכריח רש"י לפרש שהוא חד כנגד חד, הא לקמן (ט.) מבואר דערעור דבעל הו"ל כמו ערעור שנים. ועוד הק', וכן הק' רעק"א, כיון דהעד אתא תחילה והתירוה לינשא, א"כ הוי כב', ולמה נאמן הבעל להכחישו (וכבר כ' הריטב"א דנאמן השליח כבי תרי, ולכן ודאי כל הנדון הוא לעז הבעל, דסובר הבעל שיאמינוהו, כיון שהי' רק ע"א שאמר בפ"נ, אבל באמת אין הבעל נאמן). וכ' דבלא פרש"י הי' נראה לפרש דערעור הבעל עדיף, דהיכי דיש ערעור מהבע"ד עצמו לא מהני ע"א כיון דהבע"ד מכחישו, והניח בצ"ע. וע' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (הל' גירושין), דכ' דבדרך כלל מה שהבעל דבר יכול לטעון על שטר, אינו משום שהוא בעל דבר, אלא משום שהוא "בעל השטר", ולכן יכול לטעון מזויף, על תנאי הי', וכו'. אבל בנוגע דינים דאינם שייכים לעצמיות של השטר, בזה לא עדיף ערעורו משאר ע"א בעלמא. ולכן, בנוגע הדין לשמה, שאינו דין בהשטר, אלא דין בהגירושין, בזה לא נאמר הדין שיש להבעל כח טפי משאר ע"א. ולפ"ז, הביאור בדברי רש"י הוא כך- דאע"ג דבעלמא אמרי' אין ערעור פחות משנים, וגם הבעל כלפי לשמה הוא כע"א בעלמא, מ"מ השתא, כיון דרבנן הצריכו למיחש לשלא לשמה, אלא דהאמינו בזה את השליח מטעמא דמשום עיגונא אקילו בה רבנן להאמין גם ע"א, א"כ הגם דבעצם הבעל אינו נאמן, משום דאין ערעור פחות משנים, מ"מ מהני עכ"פ להכחיש את השליח, ויהי' ע"א בהכחשה ואינו כלום [אלא דלא ביאר למה לא אמרי' הכא דכיון דנאמן, א"כ אמרי' כל מקום שהאמינה תורה וכו', ובפרט דציין הסוגיות בסוטה ויבמות דמדברים בע"א בהכחשה, ושם אמרי' שהוא רק אם באו בב"א, וצ"ע]. וע"ע בפני יהושע דכ' ג"כ לחלק בין לשמה למזויף, דכל המעליותא של הבעל הוא רק כלפי מזויף, אבל הוא כ' דהסברא הוא דכיון דמיד כשהגיע הגט לידה שוב אין הבעל נאמן לטעון שלא הי' לשמה, א"כ לא משמע לי' לרש"י להחשיב ערעור הבעל כשנים. ומה דאמרי' דאין ערעור פחות משנים, זהו רק

דהשתא נמי אתי למגזיי, היינו דיאמר בפני נכתב או בפני נחתם, ולא יאמר השני, ותי' דחדא מתלת גיזי, דהיינו דבפני נכתב א', בפני נחתם ב', ולשמה ג'.

(ח) **חדא מתרתי לא גיזי- פרש"י**, וממילא שיילינן לי' אי נכתב לשמה ואמר אין, א"נ סתמא קא מסהיד. וק', דלעיל (ב:) כ' רק הא דשיילינן לי'. וכ' **רעק"א** שם, דרש"י פי' דהה"א של הגמ' סבר דהחשש הוא בכל דיני גט, בין לשמה, בין מחובר, וכו', וא"כ אין שייך לומר דסתמא לשמה קא מסהיד, שהרי יש כמה דינים דגט, אלא שיילינן לי' אם עשו כל הדינים כהוגן, והוא השיב להן. אבל למסקנת הגמ', דאמרי' דסתם ספרא דדייני מגמר גמירי, וא"כ כל החשש הוא דלמא משכח גט דשמו כשמה, וכו', א"כ זה לא שייך אלא גבי החשש שלא לשמה, וא"כ י"ל דסתמא לשמה קא מסהיד.

(ט) **אטו הכא כי אמרי ידעי' מי לא מהימני- וק'**, דעדיין יש ב' שינויים בין קיום שטרות דעלמא לדהכא, דהיינו אשה ובעל דבר. וכ' הרמב"ן דלא חש לתרצינהו, דהא כששליח מביא הגט ליכא הכירא, וא"כ עדיין יש למיחש שיחליפו (וכע"ז אי' בתוס' בקיצור).
[ומה דהגמ' הביא אלו בכלל להכירא, לכאו' צ"ל דכיון דיש הכירא דבפני ידעתי, הוסיף זה ג"כ, אבל באפי' נפשיהו לא מהני.]

(י) **כי אמרי ידעי' מי לא מהימני- הק' הפני יהושע**, הא גופא ק' לרבא, למה צריך לתקן לומר בפני נכתב כדי שלא להחליפו, ליתקן שלא יועיל ידעתי, וממילא לא הוצרכו לתקן לומר בפני נכתב. ותי' דעדיין בתקנה זו לא יצאנו מידי חששא, דיאמרו דגם בקיום שטרות צריך לומר בפני נחתם ומהני אף בע"א, משא"כ אם תקנו לומר בפני נכתב, דאין שייך כלל לענין קיום שטרות, ודבר מיוחד הוא לגיטין, אז יאמרו דאין לדמות מלתא דגיטין לדשאר שטרות.

(יא) **אי ר' אלעזר, כתיבה בעי חתימה לא בעי- וק"ק**, דהא בש"י ר"מ הביא הגמ' ראי' דחתימה בעי כתיבה לא בעי, וברר"א הבין כן לדבר פשוט, ומ"ש (אולם ע' בריטב"א דבאמת גורס בגמ' ראי' גם לשי' ר"א). וכ' המהר"ם שי"ף, דהחילוק הוא, דלפי ר"א

ונסמוך על החזקה דלא חציף איניש [ומשמע דכוונתו דדין השטר הוא גופא לסמוך על החזקה], וא"כ הוי כח שטר, שהוא כח עדים, ולא אנן סהדי גרידא. וע"ע בפני יהושע, דהעיר בדומה לזה דהוי רק כח של רוב, ואין הולכין בממון אחר הרוב. וכ' דעכצ"ל דכוונת רש"י הוא דהוי כמילתא דעבידא לגלויי.

(ה) **ורבנן הוא דאצרוך, והכא משום עגונא אקילו בה רבנן- כ' הפני יהושע** דאי' ב' אופנים לפרש זה, לפי מש"כ תוס' לעיל (ב. ד"ה ואם) דטענינן מזוייף בשאר שטרי ממון, גם כאן שייך בעצם חשש מזוייף, וא"כ ביאור הגמ' דרבנן אצרוך בכל שטרות קיום, והכא משום עגונא הקילו להאמין ע"א [וק"ק, דהא שם פי' תוס' דמשום עגונא אין טענינן מזוייף כלל, ולכן בא"י אין צריך כלום בלא עוררים, וא"כ לכאו' מעיקרא צריך הגמ' לפרש למה במביא ממדה"י מחמירין לחוש למזוייף כלל, וצ"ע]. ואם לא טענינן מזוייף בשאר שטרות, א"כ הביאור הוא דכאן גופא הצריכו קיום משום לעז, אלא דמשום עגונא הקילו להאמין ע"א. וע"ע בש"ך (חור"מ מ"ו, ט') שהביא מש"כ בהגהות מרדכי (קידושין תקס"ט) בשם ר' אביגדור הכהן דמה דאי' דקיום שטרות דרבנן, היינו היכא דליכא הכחשה, אבל היכא דאיכא הכחשה, צריך קיום אף מדאורייתא. וביאר הש"ך, דלפי"ז פירוש הגמ' כן הוא- דבדין הוא בשאר שטרות שלא יהיו בעינין קיום שלא במקום הכחשה, ומדרבנן אצרכו קיום אף שלא במקום הכחשה, ומשום עגונא אקילו רבנן כאן.

(ו) **ורבא מ"ט לא אמר כרבה- הק' הרשב"א**, מהו קו' הגמ', הרי י"ל כפשוטו, דרבא ס"ל דסתם ספרי דדייני מגמר גמירי, ולא ס"ל לחשש זו החדש שחידש רבה. ותי' דאה"נ, אלא דהמקשן ידע דהמשנה מדוייק כוותי' דרבא, במה דלא אמר לשמה, וא"כ הי' רוצה לברורי טעמי' דרבא, ולכן הק' כן. א"נ, דבאמת הי' ק' לו, למה לא ס"ל לרבא שיש לחוש כן מסברא משום חומר דא"א.

(ז) **חדא מתלת גיזי- פרש"י**, תיבות, כגון בפני נכתב לשמה. ולפ"ז, קו' הגמ' הי' דאם אמרי' דצ"ל בפני נכתב, אולי אתי למגזיי' ולא לומר א' מן התיבות, וע"ז תי' דלא לגיזי א' מתרת. אבל התוס' הרא"ש ביאר דקו' הגמ' הי'

המחתחייב של הבעל, א"כ אם הבעל עצמו כותב בכתב ידו, א"כ הרי הדעת המתחייב הוא גלוי לכל, וזה עדיף מחתימות של העדים. וע"ע ברש"י לקמן (פו.) דכ' דלר"מ י"ל דכתב ידו כק' עדים דמי (וע' בהגהות הב"ח שם, שכ' שאינו מפרש"י, אולם ע' בתוס' הרא"ש שם שהביא פשוט זה מתשו' רש"י). וביאר ר' נחום דאין כוונת רש"י שם כתוס' כאן, אלא כוונת רש"י להדין דהודאת בעל דין כק' עדים דמי, ולכן אין הביאור דאין צריך עדים, כמש"כ תוס', אלא דבאמת יש כאן עדים.

יד) ר"א אומר, אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר- הק' הריטב"א מכת"י, הא אמרי' לקמן דס"ל לר"ג דחותמין על הגט מפני תקון עולם [ולא הק' מהמשנה מיני' ובי', דאי' דתקנו שיחתמו בעדי חתימה מפני תקון עולם, די"ל דאשאר שטרות קאי], ואיך שייך לומר דהגט כשר לכתחלה. וביאר, דמה דתיקן ר"ג שיחתמו ע"ח על הגט, היינו "שתיקן ולמד דעת את העם שלא יסמוכו אעדי מסירה בלבד, אלא שיחתמו בו עדים, כדי שאם יצאו עליו עוררין שיהיו ע"ח מצויין שם בכל עת", ונמצא דאי"ז תקנה דצריכין לעשות כן, אלא בדרך עצה טובה הוא.

דעדי מסירה כרתי, דהיינו דעדי חתימה לא כרתי, א"כ ע"כ אי"צ עדי חתימה כלל, וא"כ ע"כ מש"כ בתורה "וכתב" אכתיבה קאי ולא אחתימה. אבל לשי' ר"מ, דעדי חתימה כרתי, ולא עדי מסירה, מ"מ שייך לומר דהקרא דוכתב קאי אכתיבה וגם אחתימה (דהא ודאי ר"מ ג"כ צריך כתיבת הגט), ולכן הי' הגמי זקוק לראי' דס"ל דרק אחתימה קאי.

יב) אי ר"א כתיבה בעי חתימה לא בעי- הק' הריטב"א, הא ר"א מודה דע"ח נמי כרתי, וכמש"כ הרי"ף לקמן (מ"ו-מ"ז בדפיו), וא"כ לימא דצריך גם שיהי' ע"ח לשמה. ותי' דכיון דקיי"ל דצריך השליח ליתנו בפני ב' או ג', א"כ בגירושין ע"י שליח לעולם לא בעינן חתימה לשמה, דלעולם יש כאן עדי מסירה, וא"כ אין סברא לתקן שיהי' צריך לומר בפני נחתם לשמה, דלעולם אי"צ להיות לשמה. [וצע"ק, למה נקט הא דגירושין ע"י שליח צריך ליתנו בפני ב', הרי כ' תוס' לקמן (ד. ד"ה דקיימא) דאף לפי ר"מ צריך ליתן כל גט בפני ב', משום עדי קיום על הגירושין. ולכאוי' משמע דס"ל להריטב"א דלא כן, אלא דאם ע"ח כרתי, יכולים עדים ג"כ להיות העידי קיום, ולכן נקט דוקא גירושין ע"י שליח, דזה תקנו שיהי' ניתן בפני ב' או ג'.]

יג) כתב בכתב ידו ואין בו עדים- וק', אם לפי ר"מ אתינן, דס"ל דע"ח כרתי, א"כ מה מהני כתב ידו. וכ' תוס' ד"אין לך חתימה גדולה מזו". וביאר בחי' ר' נחום (ע"ו) דכיון דמה שהעדים מעידים הוא גופא על דעת